

**NORMENBUNDEL
EXAMENINSTRUMENTARIUM
2009**

Amersfoort, februari 2009

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	2
2	WAARDERINGSKADER	4
2.1	Waarderingskader Examinering	4
2.2	Standaard 3: Dekking exameninstrumenten	4
2.3	Standaard 4: Toetstechnische kwaliteit exameninstrumentarium	6
3	OPBOUW NORMENBUNDEL	8
4	TOELICHTING CRITERIA - EINDTERMGERICHT	9
4.1	Criterium 3.1: Dekkingsgraad	9
4.2	Criterium 3.2: Cesuur	11
4.3	Criterium 4.1: Informatie deelnemer	14
4.4	Criterium 4.2: Afnamecondities	16
4.5	Criterium 4.3: Beoordelingsvoorschrift	18
5	TOELICHTING CRITERIA - COMPETENTIEGERICHT	21
5.1	Criterium 3.1: Dekkingsgraad	21
5.2	Criterium 3.2: Cesuur	24
5.3	Criterium 4.1: Informatie deelnemer	27
5.4	Criterium 4.2: Afnamecondities	29
5.5	Criterium 4.3: Beoordelingsvoorschrift	31

1 INLEIDING

Het Toezichtkader dat de Inspectie van het Onderwijs hanteert bij de beoordeling van het exameninstrumentarium heeft de afgelopen jaren diverse ontwikkelingen doorgemaakt.

Nadat het toezicht op de examinering in november 2007 toegewezen werd aan de inspectie, werd aanvankelijk een apart Toezichtkader examinering mbo 2007/2008 vastgesteld. Samen met de Regeling examenstandaarden 2007-2008 was dit de basis voor het toezicht op de examens in 2007/2008. In dat toezichtkader werd aangekondigd dat in 2009 een eerste stap gezet zou worden naar verdere integratie van het toezicht op de examinering en op het onderwijs. Dat heeft geresulteerd in het Toezichtkader bve 2009. Daarin zijn de examenstandaarden, vergeleken met het Toezichtkader examinering 2007/2008, licht gewijzigd. De standaarden voor het exameninstrumentarium zijn evenwel niet gewijzigd. Wel zijn de portretten voor deze standaarden transparanter omschreven.

De inspectie maakt voor de beoordeling van het exameninstrumentarium gebruik van adviezen van productbeoordelaars. Dit zijn door de inspectie geselecteerde en opgeleide externe vakinhoudelijke deskundigen. Deze *Normenbundel exameninstrumentarium 2009* is in eerste instantie voor deze productbeoordelaars geschreven. Met deze normenbundel verschaft de inspectie nadere informatie over de wijze waarop zij de exameninstrumenten beoordeelt, mede aan de hand van de adviezen van productbeoordelaars. Uiteraard zullen ook onderwijsinstellingen geïnteresseerd zijn in deze bundel, omdat hierin een uitleg wordt gegeven over de door de inspectie gehanteerde criteria voor de beoordeling van eindtermgericht en competentiegericht exameninstrumentarium. Daarom is de normenbundel licht bewerkt voor plaatsing op de website van de onderwijsinspectie.

Met deze normenbundel heeft de Inspectie van het Onderwijs tot doel:

- het bevorderen van eenduidige begripsbepaling van de criteria die de Inspectie van het Onderwijs hanteert;
- het geven van duidelijkheid over het hanteren van de criteria bij verschillende examenvormen;
- het geven van handvatten over de handelwijze bij de beoordeling van het aangeleverde materiaal.

En als afgeleide hiervan:

- het geven van handreikingen voor instellingen bij het ontwikkelen en construeren van exameninstrumenten

De normenbundel is een groeidocument. Zodra nieuwe inzichten en ontwikkelingen spelen, zal de normenbundel worden aangepast, dan wel aangevuld. Zo is het onderdeel Nederlands en Moderne vreemde talen nog niet in deze versie opgenomen. De prioriteit is gelegd bij de behandeling van de criteria voor het beroepsgerichte deel.

Deze normenbundel is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de inspectie van het onderwijs, met medewerking van de heer Defesche.

<<

2 WAARDERINGSKADER

2.1 Waarderingskader Examinering

Hieronder wordt het volledige waarderingskader examinering vermeld. De criteria zoals deze van toepassing zijn bij de productbeoordeling, maken hier deel van uit. Deze standaarden, de standaarden 3 en 4, worden vervolgens toegelicht.

Thema	Standaarden	Criteria
Onderwijs	1. Vertrouwen beroepenveld examinering	1. Vertrouwen beroepenveld
	2. Borging deskundigheid examinering	1. Borging deskundigheid
	3. Dekking examen-instrumenten	1. Dekkingsgraad 2. Cesuur
	4. Toetstechnische kwaliteit examen-instrumenten	1. Informatie deelnemer 2. Afnamecondities 3. Beoordelingsvoorschrift
	5. Deugdelijkheid examenprocessen	1. Afname 2. Beoordeling 3. Diplomering of certificering
	6. Borging examinering	1. Kwaliteitsborging
Naleving wettelijke vereisten	7. Naleving wettelijke vereisten	1. Naleving vereisten m.b.t.: <ul style="list-style-type: none"> • informatie over het examen¹ • commissie van beroep examens • examencommissie • openbare verantwoording

2.2 Standaard 3: Dekking exameninstrumenten

criterium 1: Dekkingsgraad

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten dekken de kwalificatievereisten die zijn aangegeven in het eindtermendocument of kwalificatiedossier zodanig af dat recht wordt gedaan aan het integrale kwalificatieprofiel. Van een toereikende dekking is alleen sprake indien de examinering uitgaat van een toetsvorm die past bij het beheersingsniveau van de vereisten. Uitgangspunt voor de beoordeling van dekkingsgraad is dat alle vereisten uit het kwalificatiedossier onderdeel zijn van

¹ Voor het cohort 2008-2009 diende voor 1 mei 2008 een OER te worden vastgesteld. Vanaf september 2008 geldt de zorgplicht voor de informatievoorziening en is de vorm hiervan vrij. Wel geldt altijd per cohort de inhoud van wat bij de start van de opleiding is vastgelegd.

het examenprogramma. Er wordt over het geheel van het examen genomen geëxamineerd op het vereiste kwalificatieniveau.

Eindtermgerichte opleiding

Minimaal 75% van de eindtermen van de deelkwalificatie is geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij de eindtermen van de deelkwalificatie. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

Competentiegerichte opleiding 1^e generatie kwalificatiedossier

Alle kerntaken en de bijbehorende relevante competenties (optellend tot minimaal 75% van de competenties) zijn geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij die kerntaken en competenties. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

Competentiegerichte opleiding 2de generatie kwalificatiedossier

Minimaal 75% van de werkprocessen per kerntaak is geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij de werkprocessen. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

criterium 2: Cesuur

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De cesuur in de exameninstrumenten ligt op een niveau, waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de exameninstrumenten zijn verwerkt. De puntentoekenning en –verdeling, en de wijze waarop het eindresultaat wordt berekend doen niets af aan de betrouwbaarheid van de cesuur.

Eindtermgericht

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als 'voldoende' als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de eindtermen.
- Er is bij een deelkwalificatie sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.
- De cesuur voor de zak/slaagbeslissing ten aanzien van het diploma is dat alle deelkwalificaties die verplicht zijn voor het behalen van het diploma, met gunstig gevolg zijn afgelegd.

Competentiegerichte opleiding 1^e generatie kwalificatiedossier

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als 'voldoende' als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de competenties en kerntaken.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de diplomeerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.

Competentiegerichte opleiding 2de generatie kwalificatiedossier

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als 'voldoende' als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de werkprocessen.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare of diplomeerbare eenheid² die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.

2.3   **Standaard 4: Toetstechnische kwaliteit exameninstrumentarium**

Criterium 1: Informatie deelnemer

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan de deelnemer weet wat er in het examen van hem verlangd wordt en welke punten hij waarmee kan behalen. De deelnemer weet wanneer hij wat moet doen om een voldoende te behalen. Dit betekent dat de beschrijving van opdracht en/of gewenst resultaat, de beoordelingscriteria, de wijze van beoordeling en de cesuurbepaling bekend zijn voor de deelnemer.

Criterium 2: Afnamecondities

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden een examen moet worden afgenomen. De te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie zijn bekend voor de deelnemer en beoordelaar.

Criterium 3: Beoordelingsvoorschrift

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten zijn voorzien van een beoordelingsvoorschrift waaruit de beoordelaar duidelijk kan opmaken op grond waarvan een antwoord of prestatie van een deelnemer met een bepaalde (deel)score moet worden gewaardeerd. Er is beschreven hoe een zo objectief mogelijke beoordeling tot stand komt. Dit betekent dat het exameninstrumentarium de volgende zaken bevat:

- een inhoudelijk correct antwoordmodel of een beoordelingsschema (met beoordelingscriteria)
- een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten)
- een beschrijving van hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een

² Diplomeerbare eenheid: kwalificatie- of uitstroomdifferentiatieniveau

eindwaardering

- een beoordelaarsinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van deelnemers beoordeeld moeten worden.

3 OPBOUW NORMENBUNDEL

De Normenbundel is grofweg opgedeeld in twee onderdelen:

- Deel Eindtermen: In dit deel worden de criteria besproken voor examinering die gebaseerd is op eindtermen.
- Deel Competentiegericht: In dit deel worden de criteria besproken voor examinering die gebaseerd is op kwalificatiedossiers. Dit zijn zowel kwalificatiedossiers van de 1^e generatie (kerntaken en beroepscompetenties) als van de 2^e generatie (kerntaken en werkprocessen).

In elk deel worden alle criteria van standaard 3 en 4 besproken. Dit gebeurt telkens op dezelfde wijze. Elk criterium is uitgewerkt in 4 tekstvakken, het gaat hier om:

Tekstvak	Toelichting
1. Criterium	Dit is de tekst van het criterium zoals het in het waarderingskader is opgenomen.
2. Toelichting	In dit tekstvak worden begrippen uit het criterium gedefinieerd, toegelicht en/of betekenis gegeven.
3. Voorbeelden voldoende 4. Voorbeelden onvoldoende	In deze tekstvakken worden voorbeelden van beoordelingen gegeven specifiek gericht op het criterium. Elk voorbeeld is als volgt opgebouwd: Gegeven Hier worden het exameninstrumentarium en de daarin opgenomen onderdelen kort beschreven. Oordeel Dit betreft het oordeel, dit is altijd voldoende of onvoldoende. Argumentatie Dit is de argumentatie bij het oordeel, waarin wordt aangegeven waarom het criterium - op basis van concrete bevindingen - voldoende of onvoldoende is. Indien het oordeel wel voldoende is maar er nog punten zijn die vervolmaakt kunnen worden, worden aandachtspunten vermeld. Opmerking Hier geeft de beoordelaar algemene opmerkingen betreffende het criterium en/of aandachtspunten bij het exameninstrumentarium.

Benadrukt wordt dat de cases die beschreven zijn uitgekilde weergaven van bestaande beoordelingen zijn. In deze Normenbundel zijn alleen de essentiële punten van een beoordeling uitgelicht. Vergelijking met de originele beoordeling is daarom niet mogelijk.

4 TOELICHTING CRITERIA - EINDTERMGERICHT

4.1 Criterium 3.1: Dekkingsgraad

Criterion

De exameninstrumenten dekken de kwalificatievereisten die zijn aangegeven in het eindtermendocument of kwalificatiedossier zodanig af dat recht wordt gedaan aan het integrale kwalificatieprofiel. Van een toereikende dekking is alleen sprake indien de examinering uitgaat van een toetsvorm die past bij het beheersingsniveau van de vereisten. Uitgangspunt voor de beoordeling van dekkingsgraad is dat alle vereisten uit het kwalificatiedossier onderdeel zijn van het examenprogramma. Er wordt over het geheel van het examen genomen geëxamineerd op het vereiste kwalificatieniveau.

Eindtermgerichte opleiding

Minimaal 75% van de eindtermen van de deelkwalificatie is geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij de eindtermen van de deelkwalificatie. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

Toelichting

- Is geëxamineerd: betekent dat duidelijk is waar in de toetsen de eindtermen aan bod komen. Dit is bijvoorbeeld aangegeven in een toetsmatrijs of door de eindtermen te vermelden bij de vragen of opdrachten. Met andere woorden welke eindtermen worden door welke opdracht getoetst? Uitgangspunt is dat in principe alles wat in het eindtermendocument aan uitstroomseisen is opgenomen, aan het eind van de opleiding moet zijn getoetst.
- Passende inhoud: het is duidelijk dat de vragen of opdrachten over de inhoud van de eindterm gaan.
- Passende toetsvorm: het is duidelijk dat de wijze waarop getoetst wordt, past bij het werkwoord van de eindterm (bijvoorbeeld: 'voert uit' kan niet met een multiplechoicevraag getoetst worden).
- Voor minimaal 75% (toezichtnorm) van de eindtermen is er sprake van zowel passende inhoud als passende toetsvorm.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 7 eindtermen, 2 toetsen. In de toetsmatrijs zijn alle eindtermen gekoppeld aan de opdrachten in de Proeve van Bekwaamheid. 6 van de 7 eindtermen worden qua inhoud en qua toetsvorm juist geëxamineerd in de Proeve van Bekwaamheid.

Oordeel Voldoende (85%)

Argumentatie Eindtermen 1 t/m 6 worden qua inhoud en toetsvorm juist getoetst in de Proeve van Bekwaamheid. Eindterm 7 wordt noch in de BPV, noch in de schriftelijke reflectie opdracht met de juiste toetsvorm getoetst. Meer dan 75% van de eindtermen wordt juist geëxamineerd.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 4 eindtermen, 1 toets. Er is geen verantwoording van de eindtermen gegeven. Echter de beoordelaar kan met zijn vakkennis duidelijk concluderen dat de 4 eindtermen in de toets qua inhoud en toetsvorm juist worden geëxamineerd.

Oordeel Voldoende (100%)

Argumentatie Alle eindtermen worden qua inhoud en toetsvorm juist geëxamineerd.

Opmerking Het is aan te raden om een eenduidige relatie tussen eindtermen en opdrachten te geven.

Voorbeelden onvoldoende**Voorbeeld 1**

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 36 eindtermen, 8 toetsen. De instelling heeft een groot aantal toetsen aangeleverd, een toetsmatrijs en een cijferkaart. Er is geen verantwoording aangeleverd over de relatie tussen de eindtermen en de toetsopdrachten.

Oordeel Onvoldoende (0%)

Argumentatie Er is geen relatie gelegd tussen de eindtermen en de opdrachten, een verantwoording ontbreekt. De relatie is evenmin uit het materiaal te destilleren. Gezien de grote hoeveelheid eindtermen en toetsen is het niet te bepalen hoe of waar elke eindterm wordt geëxamineerd. Het is niet mogelijk om vast te stellen dat minimaal 75% van de eindtermen in de toets qua inhoud en toetsvorm juist worden geëxamineerd.

Opmerking In verband met de omvang van het exameninstrumentarium (36 eindtermen en 8 toetsen) is het nodig om een eenduidige relatie tussen eindtermen en opdrachten te geven.

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 29 eindtermen, 8 toetsen. Een deel van de praktische eindtermen wordt schriftelijk getoetst. Verder gaat een deel van de vragen in het examen niet over de betreffende eindtermen.

Oordeel Onvoldoende (58%)

Argumentatie De eindtermen 8 t/m 14, 17 en 19 worden schriftelijk getoetst, terwijl de deelnemer moet aantonen of vaardigheden worden beheerst. Daarnaast hebben de vragen bij eindtermen 3 en 6 geen betrekking op deze eindtermen. Minder dan 75% van de eindtermen wordt juist geëxamineerd.

Opmerking Geen

4.2 Criterium 3.2: Cesuur

Criterium

De cesuur in de exameninstrumenten ligt op een niveau, waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de exameninstrumenten zijn verwerkt. De puntentoekenning en –verdeling, en de wijze waarop het eindresultaat wordt berekend doen niets af aan de betrouwbaarheid van de cesuur.

Eindtermgericht

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als 'voldoende' als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de eindtermen.
- Er is bij een deelkwalificatie sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.
- De cesuur voor de zak/slaagbeslissing ten aanzien van het diploma is dat alle deelkwalificaties die verplicht zijn voor het behalen van het diploma, met gunstig gevolg zijn afgelegd.

Toelichting

- De cesuur ofwel de zak/slaag-grens van elke toets (dus ook de BPV, voor wat betreft de eindtermen die in de BPV worden getoetst) van de deelkwalificatie ligt op minimaal 55%.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de eindtermen. Dit betekent: de punten die te behalen zijn binnen de deelkwalificatie, zijn op een evenwichtige manier verdeeld over de eindtermen. Aan eindtermen kunnen marginaal afwijkende gewichten toegekend worden.
- Vereisten: bij dit criterium worden met vereisten de eindtermen bedoeld.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare eenheid (dit is de deelkwalificatie) die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur. Dit betekent:
  - dat duidelijk moet zijn hoe de scores van alle toetsen leiden tot het zakken of slagen voor de deelkwalificatie, en dat deze scores op een redelijke manier verdeeld zijn over de eindtermen/opdrachten.
  - dat duidelijk is vast te stellen dat de deelnemer de getoetste eindtermen in voldoende mate beheerst.Hierbij is zogenaamde compensatie in principe niet toegestaan. Dus elke toets dient met een voldoende te worden afgerond.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven deelkwalificatie 50xxx, 16 eindtermen, 2 toetsen. De cesuur is niet expliciet genoemd. Wel is aangegeven dat elke toets 8 eindtermen dekt. Verder zijn voor elke opdracht evenveel punten te behalen en blijkt uit de cijferomzettingstabel dat het behalen van 60% van de punten leidt tot het cijfer zes. Er is ook aangegeven dat voor elke toets minimaal het cijfer 5,5 behaald moet worden.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Uit het aangeleverde materiaal wordt duidelijk dat de deelnemer om te slagen de eindtermen in voldoende mate dient te beheersen. De cesuur van ieder examen ligt op minimaal 55%; er is sprake van een evenwichtige puntentoekenning en er is sprake van een evenwichtige weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de deelkwalificatie.

Opmerking Het verdient aanbeveling expliciet de cesuur te vermelden, al is deze wel te herleiden.

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 20 eindtermen, 3 schriftelijke toetsen, 1 BPV-toets. De eindtermen zijn evenwichtig verdeeld over de toetsen. Er is aangegeven dat de cesuur voor de schriftelijke toetsen op 55% ligt. Voor de BPV-toets is aangegeven dat alle eindtermen in de taken uit het BPV-werkboek voldoende moeten worden afgerond. En er is aangegeven dat een deelnemer alle toetsen met een voldoende moet afronden.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Uit het aangeleverde materiaal wordt duidelijk dat de deelnemer om te slagen de eindtermen in voldoende mate dient te beheersen. De cesuur van ieder examen ligt op minimaal 55%; er is sprake van een evenwichtige puntentoekenning en er is sprake van een evenwichtige weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de deelkwalificatie.

Opmerking Het verdient aanbeveling expliciet de cesuur te vermelden voor de BPV-toets.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 11 eindtermen, 1 toets, er is geen koppeling gegeven tussen eindtermen en opdrachten. In de aangeleverde documenten is geen cesuur vermeld voor de toets (deze is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal).

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie De cesuur is niet vermeld en deze is evenmin te herleiden uit de aangeleverde informatie. Doordat er geen koppeling is gegeven tussen de opdrachten en eindtermen is ook niet vast te stellen of er een evenwichtige puntentoekenning is en of er een evenwichtige weging van de opdrachten onderling binnen de deelkwalificatie is. Het is hierdoor niet mogelijk om vast te stellen of de deelnemer de eindtermen van deze deelkwalificatie in voldoende mate beheerst.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 29 eindtermen, 14 toetsen. De eindtermen worden veelal meerdere malen getoetst, bijv. eindterm 1, 3 keer, eindterm 4, 11 keer, hierdoor valt het aandeel van een eindterm in het geheel van de deelkwalificatie niet na te gaan. Het aandeel van eindterm 1 in de toets is erg groot. (34 punten, cesuur is 39 punten). Bijna alle eindtermen in deze deelkwalificatie moeten in de BPV worden uitgevoerd, maar de BPV telt niet erg zwaar mee.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Het geheel is onoverzichtelijk omdat er veel toetsen zijn (14) en veel eindtermen in meerdere toetsen voorkomen, hierdoor is niet vast te stellen of er een evenwichtige puntentoekenning is en of er een evenwichtige weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de deelkwalificatie is. Eindterm 1 wordt veel te zwaar gewogen. Verder heeft de BPV-toets een laag gewicht

terwijl juist deze toets binnen deze deelkwalificatie erg belangrijk is omdat deze deelkwalificatie praktijkgericht is. Samenvattend, er kan niet worden vastgesteld dat de deelnemer een meerderheid van de eindtermen beheerst.

Opmerking Zorg voor een overzichtelijk verantwoordingsdocument waaruit ook het gewicht van de eindtermen blijkt.

4.3 Criterium 4.1: Informatie deelnemer

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan de deelnemer weet wat er in het examen van hem verlangd wordt en welke punten hij waarmee kan behalen. De deelnemer weet wanneer hij wat moet doen om een voldoende te behalen. Dit betekent dat de beschrijving van opdracht en/of gewenst resultaat, de beoordelingscriteria, de wijze van beoordeling en de cesuurbepaling bekend zijn voor de deelnemer.

Toelichting

- **Voldoende informatie:** De deelnemer moet vooraf over die informatie beschikken die nodig is om het examen af te kunnen leggen; de deelnemer mag eigenlijk geen vragen meer hebben over de voorbereiding, uitvoering en beoordeling van het examen.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 18 eindtermen, 3 toetsen. In de schriftelijke toetsen staat het volgende aangegeven: Beschikbare tijd: 50 minuten, te behalen punten: 110, cesuur: 61 punten. De vragen zijn als volgt geformuleerd: Noem drie doelen van de Arbo-wet. Per deelvraag staat het te behalen aantal punten vermeld.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De deelnemer weet wat er van hem wordt verwacht en hoeveel tijd hij heeft. Verder weet de deelnemer waarop hij wordt beoordeeld en waar de cesuur ligt.

Opmerking Informatie voor de deelnemer is door de exameninstelling duidelijk vermeld.

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 15 eindtermen, 1 toets. De informatie voor de deelnemer bevat het volgende: de opgaven, de beschikbare tijd, het aantal te behalen punten, totaal en per vraag, en de cesuur.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De deelnemer weet waarop hij wordt beoordeeld en waar de cesuur ligt en de deelnemer is redelijk geïnformeerd over wat er van hem wordt verwacht. Er zijn wel verbetermogelijkheden. Bij sommige opdrachten heeft de deelnemer meer informatie nodig om de vraag goed te kunnen beantwoorden, omdat hij niet weet wat er verwacht wordt, bijvoorbeeld de vraag "Heb je in de kapsalon te maken met sociale controle, leg uit?" Hierbij is niet duidelijk hoeveel argumenten de deelnemer moet geven.

Opmerking Geen

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 22 eindtermen, 2 praktische toetsen. In de toetsen is aangegeven welke prestatie de deelnemer moet leveren en hoeveel tijd hiervoor beschikbaar is. De volgende informatie is alleen maar in de beoordelaarsinstructie weergegeven: te behalen punten per opdracht en cesuur. De wijze van beoordeling ontbreekt.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie In de instructie aan de deelnemer is het volgende niet vermeld: te behalen punten per opdracht, de criteria waarop hij wordt beoordeeld en de cesuur. Ook weet de deelnemer niet hoe zijn beoordeling tot stand komt. De deelnemer is wel geïnformeerd over welke prestatie in welke tijd van hem wordt verwacht.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2:

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 9 eindtermen, 3 toetsen. De toetsen bevatten essay-vragen, de cesuur is aangegeven. Een richtlijn waaraan de 'antwoorden' moeten voldoen ontbreekt evenals de puntenverdeling per essayvraag.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Doordat richtlijnen voor het beantwoorden van de essay-vragen ontbreken is het voor de deelnemer niet duidelijk wat er van hem verwacht wordt. Ten tweede is niet duidelijk hoe wordt beoordeeld: de puntenverdeling per vraag ontbreekt. De cesuur is wel vermeld.

Opmerking Bij essay-vragen is het van belang om aan te geven wat het antwoord zoal moet bevatten.

4.4 Criterium 4.2: Afnamecondities

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden een examen moet worden afgenomen. De te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie zijn bekend voor de deelnemer en beoordelaar.

Toelichting

- Voorbereidingen: Voor de betrokkenen bij het examen is duidelijk wat zij moeten doen voorafgaand aan het toetsmoment/de aanvang van de beoordeling.
- Toegestane hulpmiddelen: Opsomming van die zaken die een deelnemer tijdens de toets mag gebruiken of juist niet mag gebruiken.
- Context/setting: De omschrijving van het geheel van omstandigheden waaronder de toets wordt afgenomen (bijvoorbeeld door middel van een concrete situatieomschrijving). Dit zorgt ervoor dat de deelnemer goed aan de opdracht kan voldoen en dat de beoordelaar aan de hand van de gestelde criteria kan beoordelen.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 19 eindtermen, 2 toetsen. De proeven van bekwaamheid (aanleg tuinen) bevatten een instructie deelnemer en een instructie beoordelaar. Hierin staat onder andere het volgende aangegeven: de te treffen voorbereidingen, gebruik gereedschap, duur en plaats van de proeve.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Deze examens bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden het examen moet worden afgenomen. De afnamecondities worden duidelijk weergegeven in de instructie voor deelnemer en de instructie voor de beoordelaar. Hierin zijn de te treffen voorbereidingen opgenomen (voorbeeld: de deelnemer moet zijn tuinontwerp eerst laten beoordelen door een begeleider en moet de eventuele aanwijzingen verwerken. Vervolgens wordt de aanleg van de tuin beoordeeld), welk gereedschap toegestaan is, de duur en plaats van de proeve.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 17 eindtermen, 2 toetsen. De praktijktoets BPV betreft een stagebeoordeling. De context en de afnamecondities zijn beschreven. Er hoeven geen voorbereidingen getroffen te worden.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Deze examens bevatten voldoende informatie op grond waarvan het voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden het examen moet worden afgenomen. Dit is voor de

deelnemer en de beoordelaar in het toetsmateriaal opgenomen. Voor de deelnemer is niet expliciet beschreven welke hulpmiddelen hij bij de toets mag gebruiken of juist niet mag gebruiken, voor de beoordelaar is dit wel duidelijk.
Opmerking Geen

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 13 eindtermen, 2 toetsen. De toetsen bevatten geen instructie voor de deelnemer en geen instructie voor beoordelaar.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Door het ontbreken van instructie voor de deelnemer en de instructie voor beoordelaar is het niet duidelijk of de te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie bekend zijn voor de deelnemer en beoordelaar.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 36 eindtermen, 8 toetsen. De toetsen bevatten een instructie voor de deelnemer en een instructie voor de beoordelaar. In de toetsinformatie voor de BPV-opdrachten staat dat deze op school óf in de BPV plaats vinden.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Het is niet duidelijk waar de BPV-opdrachten worden getoetst. Het is daarom onvoldoende duidelijk onder welke omstandigheden het examen moet worden afgenomen. Hierdoor is het mogelijk dat deelnemers niet onder gelijkwaardige afnamecondities worden beoordeeld; de setting is niet gelijk voor elke deelnemer.

Opmerking Geen

4.5 Criterium 4.3: Beoordelingsvoorschrift

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten zijn voorzien van een beoordelingsvoorschrift waaruit de beoordelaar duidelijk kan opmaken op grond waarvan een antwoord of prestatie van een deelnemer met een bepaalde (deel)score moet worden gewaardeerd. Er is beschreven hoe een zo objectief mogelijke beoordeling tot stand komt. Dit betekent dat het exameninstrumentarium de volgende zaken bevat:

- een inhoudelijk correct antwoordmodel of een beoordelingsschema (met beoordelingscriteria)
- een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten)
- een beschrijving van hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering
- een beoordelaarsinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van deelnemers beoordeeld moeten worden.

Toelichting³

- **Antwoordmodel:** Een opsomming van goede, soms van minder goede en foute antwoorden bij open of gesloten vragen.
- **Beoordelingsschema:** Een schema dat dient als richtlijn bij de beoordeling van antwoorden op opgaven waarbij geen eenduidig antwoordmodel op te stellen is. In het beoordelingschema worden criteria vermeld aan de hand waarvan het antwoord beoordeeld moet worden. Deze criteria kunnen zowel op de inhoud als op de structuur van het antwoord betrekking hebben.
- **Scoringsvoorschrift:** In het voorschrift wordt vermeld: de maximaal haalbare toetsscore en de scorepunten per vraag/opdracht, en eventueel nog de aftrekpunten of bonuspunten, een en ander afhankelijk van goede of gedeeltelijk goede antwoorden.
- **Beoordelaarsinstructie:** De beoordelingsinstructie heeft betrekking op zaken als: het geven van aanwijzingen aan de deelnemer tijdens de afname of beoordeling, het voortijdig beëindigen van een examen, het komen tot een eenduidige beoordeling in geval van 2 of meer beoordelaars.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 14 eindtermen, 2 schriftelijke toetsen, 1 Proeve van Bekwaamheid. Bij de twee schriftelijke toetsen is een correct antwoordmodel gegeven met daarin het volgende: modelantwoord per vraag,

³ Bron: Cito (http://citogroep.nl/oenw/info/ttb/eind_fr.htm)

uitleg over hoe deels juiste antwoorden te waarderen en de daarbij behorende puntentoekenning. Bij de Proeve van Bekwaamheid is een document gegeven met daarin de volgende informatie: de beoordelingscriteria, per criterium een norm en een algemene uitleg aan de beoordelaar over hoe om te gaan met de criteria, verder is gegeven dat alle criteria met een voldoende beoordeeld moeten worden.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De informatie voor de beoordelaar is compleet. Er is een correct antwoordmodel waarin modelantwoorden voor de schriftelijke toetsen en beoordelingscriteria voor de Proeve van Bekwaamheid zijn opgenomen. Verder is in het scoringsvoorschrift vermeld hoe een beoordelaar tot zijn beoordeling moet komen. Daarnaast is voor de Proeve van Bekwaamheid duidelijk gemaakt hoe de waardering van de 5 onderdelen leiden tot de eindwaardering.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 18 eindtermen, 2 schriftelijke multiplechoicetoetsen. Bij de twee schriftelijke toetsen is een antwoordmodel gegeven met daarin per vraag het juiste antwoord. Er is verder vermeld dat elk juist antwoord 1 punt oplevert.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De informatie voor de beoordelaar is compleet. Er is een antwoordmodel waarin antwoorden op de multiplechoicevragen en de bijbehorende puntenverdeling zijn opgenomen. Verder is in het scoringsvoorschrift vermeld hoe een beoordelaar tot zijn beoordeling moet komen.

Opmerking Al is er geen beoordelaarsinstructie met algemene richtlijnen gegeven, de informatie voor de beoordelaar is toch voldoende duidelijk.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1:

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 16 eindtermen, 2 Proeves van Bekwaamheid. Bij de Proeves van Bekwaamheid is een scorekaart gegeven met daarop criteria die als volgt zijn geformuleerd: ploegt de akker, bestuurt de tractor, etc. De beoordelaar kan deze criteria waarderen met V of O. Verder is er geen instructie voor de beoordelaar gegeven.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Er is niet aangegeven wanneer een deelnemer een criterium onvoldoende of voldoende beheerst; concrete beoordelingscriteria ontbreken evenals aan hoeveel criteria moet worden voldaan voor een voldoende. Hierdoor is het risico aanwezig dat niet elke beoordelaar gelijk beoordeeld.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2:

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 13 eindtermen, 1 essay-toets. De deelnemer dient een tiental vragen uit te werken in een essay. De instructie beoordelaar vermeldt dat er 10 punten te verdienen zijn per vraag.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Er is geen inhoudelijk correct modelantwoord uitgewerkt, noch is het duidelijk hoe deels juiste uitwerkingen gewaardeerd moeten worden (het scoringsvoorschrift ontbreekt).

Opmerking Geen

5 TOELICHTING CRITERIA - COMPETENTIEGERICHT

5.1 Criterium 3.1: Dekkingsgraad

Criteria

De exameninstrumenten dekken de kwalificatievereisten die zijn aangegeven in het eindtermendocument of kwalificatiedossier zodanig af dat recht wordt gedaan aan het integrale kwalificatieprofiel. Van een toereikende dekking is alleen sprake indien de examinering uitgaat van een toetsvorm die past bij het beheersingsniveau van de vereisten. Uitgangspunt voor de beoordeling van dekkingsgraad is dat alle vereisten uit het kwalificatiedossier onderdeel zijn van het examenprogramma. Er wordt over het geheel van het examen genomen geëxamineerd op het vereiste kwalificatieniveau.

Competentiegerichte opleiding 1^e generatie kwalificatiedossier

Alle kerntaken en de bijbehorende relevante competenties (optellend tot minimaal 75% van de competenties) zijn geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij die kerntaken en competenties. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

Competentiegerichte opleiding 2de generatie kwalificatiedossier

Minimaal 75% van de werkprocessen per kerntaak is geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij de werkprocessen. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

Toelichting

- Is geëxamineerd: betekent dat duidelijk is waar in de toetsen de werkprocessen aan bod komen. Dit is bijvoorbeeld aangegeven in een toetsmatrijs of door de werkprocessen te vermelden bij de vragen of opdrachten. Met andere woorden welke werkprocessen worden door welke opdracht getoetst. Uitgangspunt is dat in principe alles wat in de kwalificatiedossiers aan competenties, kennis en vaardigheden is opgenomen, aan het eind van de opleiding moet zijn getoetst.
- Passende inhoud: het is duidelijk dat de vragen of opdrachten over de inhoud van het werkproces gaan.
- Passende toetsvorm: het is duidelijk dat de toetsmanier past bij het werkwoord van het werkproces ('voert uit' kan niet met een multiplechoicevraag).
- Voor minimaal 75% (toezichtnorm) van de vereisten is er sprake van zowel passende inhoud als passende toetsvorm.
- Aanvullende uitleg: de vereisten uit het beroepsgerichte deel zijn de kerntaken/beroepscompetenties (CGO, 1e generatie) of kerntaken/werkprocessen (CGO, 2e generatie).

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 2 kerntaken, 10 werkprocessen, 1 Proeve van Bekwaamheid. 1 toetsmatrijs waarin de kerntaken en de werkprocessen gekoppeld zijn aan de opdrachten in de Proeve van Bekwaamheid. Beide kerntaken en alle werkprocessen worden qua inhoud en qua toetsvorm juist geëxamineerd in de Proeve van Bekwaamheid.

Oordeel Voldoende (100%)

Argumentatie Alle kerntaken en werkprocessen worden qua inhoud en qua toetsvorm juist getoetst.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 4 kerntaken, 15 werkprocessen, 4 Proeves van Bekwaamheid. Er is geen apart overzicht met een verantwoording gegeven. Echter de 4 Proeves van Bekwaamheid hebben telkens één kerntaak als onderwerp en de bijbehorende werkprocessen staan duidelijk in de Proeve van Bekwaamheid vermeld.

Oordeel Voldoende (Kerntaak 1,2 en 4:100%, kerntaak 3: 80%?)

Argumentatie Alle kerntaken en werkprocessen zijn opgenomen in de examinering. De kerntaken 1,2 en 4 worden qua inhoud en qua toetsvorm juist getoetst. Werkproces 4 (van de 5 werkprocessen) van kerntaak 3 wordt inhoudelijk niet juist getoetst. Het werkproces vraagt om 'handelen in onvoorziene situaties'. In het instrumentarium is geen waarborg opgenomen dat de deelnemer minimaal één keer beoordeeld wordt op het handelen in een onvoorziene situatie.

Opmerking Geen

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1:

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 14 werkprocessen, 1 portfolio. Er is geen verantwoordingsdocument aangeleverd. Er is geen relatie gelegd tussen de opdrachten in het portfolio en de kerntaken en werkprocessen, en deze is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal.

Oordeel Onvoldoende (0%)

Argumentatie Er is geen relatie gelegd tussen de opdrachten in het portfolio en de kerntaken en werkprocessen, dit is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal, daarom is het niet mogelijk om te beoordelen of de kerntaken en werkprocessen qua inhoud en toetsvorm juist worden geëxamineerd.

Opmerking De instelling dient aan te geven hoe en waar de kerntaken en werkprocessen geëxamineerd worden.

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 4 kerntaken, 22 werkprocessen, 3 schriftelijke toetsen en een werkstuk. Er is een toetsplan aangeleverd waarin is aangegeven welk werkproces waar wordt getoetst. In de schriftelijke toetsen wordt de onderliggende kennis getoetst. In het werkstuk moet de deelnemer verslag doen van zijn leerervaringen in de BPV.

Oordeel: Onvoldoende (0%)

Argumentatie: De toetsvorm is niet in orde. De deelnemer wordt niet daadwerkelijk getoetst op de kerntaken en werkprocessen, maar doet hier verslag van. Hierdoor wordt de deelnemer niet getoetst op de beheersing van

de werkprocessen (vaardigheden en houding).
Opmerking Geen

5.2 Criterium 3.2: Cesuur

Criterium

De cesuur in de exameninstrumenten ligt op een niveau, waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de exameninstrumenten zijn verwerkt. De puntentoekenning en –verdeling, en de wijze waarop het eindresultaat wordt berekend doen niets af aan de betrouwbaarheid van de cesuur.

Competentiegerichte opleiding 1^e generatie kwalificatiedossier

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als ‘voldoende’ als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de competenties en kerntaken.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de diplomeerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.

Competentiegerichte opleiding 2de generatie kwalificatiedossier

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als ‘voldoende’ als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de werkprocessen.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare of diplomeerbare eenheid⁴ die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.

Toelichting

- Gemiddeld voldoet aan de vereisten: Kerntaken voldoen als de werkprocessen in voldoende mate worden beheerst, die op hun beurt voldoende zijn door een gerechtvaardigde weging van de beoordeling van de prestatie-indicatoren.
- Betrouwbaarheid cesuur: er zijn geen factoren op de cesuur van invloed waardoor de beoordeling (en daarmee de waardering van de kennis, vaardigheden en houding van de deelnemer) lager uitpakt dan voor de vakbekwaamheid voor het beroep wenselijk is.
- Niet oneigenlijke puntentoekenning: het toekennen van punten/waarderingen op een manier die in overeenstemming is met de eigenlijke opzet ervan.
- Certificeerbare eenheid: Dit is een afgebakend en samenhangend geheel van werkprocessen afkomstig uit een (of meerdere) kerntaken. Aan een Certificeerbare Eenheid is een certificaat verbonden. Als er sprake is van certificeerbare eenheden binnen een kwalificatie zijn deze in het kwalificatiedossier als zodanig aangegeven.
- Diplomeerbare eenheid: Voor de kwalificatie of uitstroombdifferentiatie kan een diploma worden verkregen.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen

⁴ Diplomeerbare eenheid: kwalificatie- of uitstroombdifferentiatieniveau

de diplomeerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur. Dit betekent:

- dat duidelijk moet zijn hoe de scores van alle toetsen leiden tot het zakken of slagen voor de kwalificatie. En:
- dat duidelijk is vast te stellen dat de deelnemer de getoetste (kerntaken en) werkprocessen in voldoende mate beheerst.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 5 kerntaken, 20 werkprocessen, 5 Proeves van Bekwaamheid. Er is geen expliciete cesuur of compensatieregeling vermeld. Wel is aangegeven dat elke Proeve van Bekwaamheid voldoende moet worden afgesloten en dat dit alleen kan als alle werkprocessen per Proeve van Bekwaamheid met minimaal voldoende zijn beoordeeld.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Uit het document 'Toetsaangelegenheden' (p. 15) wordt duidelijk dat de deelnemer om te slagen de (kerntaken) en werkprocessen in voldoende mate moet beheersen.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 2 kerntaken, 6 werkprocessen, 1 BPV-toets. Er is vermeld dat de deelnemer 5 van 6 werkprocessen op het niveau beginner moet afsluiten en dat één werkproces op het niveau gevorderde moet worden afgesloten.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Uit het aangeleverde materiaal wordt duidelijk dat de deelnemer om te slagen de (kerntaken) en werkprocessen in voldoende mate dient te beheersen. De cesuurbepaling dat werkproces 5 op het niveau van gevorderde moet worden afgesloten is niet oneigenlijk. Voor het beroep is dit werkproces essentieel.

Opmerking Geen

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 20 werkprocessen, 1 portfolio. Er is geen koppeling gegeven tussen (kerntaken en) werkprocessen en opdrachten, en in de aangeleverde documenten is geen cesuur vermeld. Voor de toets is de cesuur niet te bepalen.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Het is niet mogelijk om vast te stellen of de deelnemer (de kerntaken en) werkprocessen van deze kwalificatie in voldoende mate beheerst omdat er geen koppeling is gegeven tussen werkprocessen en opdrachten en deze is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal.

Opmerking Vermeld expliciet de cesuur. Geef duidelijk aan waar in de examinering de werkprocessen aan bod komen.

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 6 kerntaken, 21 werkprocessen, 4 Proeves van Bekwaamheid. Bij elke Proeve van Bekwaamheid is een beoordelingslijst gegeven waarop de beoordelaar kan aangeven of een deelnemer geslaagd is. Er is echter niet vermeld hoeveel van de beoordelingscriteria voldoende moeten

zijn behaald.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Het is niet mogelijk om vast te stellen of de deelnemer (de kerntaken en) werkprocessen van deze kwalificatie in voldoende mate beheerst, omdat de cesuur per toets niet is aangegeven. Hierdoor is ook niet duidelijk of de mogelijkheid om te compenseren is uitgesloten.

Opmerking Vermeld expliciet hoeveel beoordelingscriteria en welke minimaal per werkproces voldoende moeten worden beoordeeld om gemiddeld te voldoen aan een werkproces.

5.3 Criterium 4.1: Informatie deelnemer

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan de deelnemer weet wat er in het examen van hem verlangd wordt en welke punten hij waarmee kan behalen. De deelnemer weet wanneer hij wat moet doen om een voldoende te behalen. Dit betekent dat de beschrijving van opdracht en/of gewenst resultaat, de beoordelingscriteria, de wijze van beoordeling en de cesuurbepaling bekend zijn voor de deelnemer.

Toelichting

- Voldoende informatie: De deelnemer moet vooraf over die informatie beschikken die nodig is om het examen af te kunnen leggen; de deelnemer mag geen vragen meer hebben over de voorbereiding, uitvoering en beoordeling van het examen.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 17 werkprocessen, 3 meesterproeven, 1 per kerntaak. In de instructie deelnemer staat het volgende aangegeven: uitleg over de opdracht, de looptijd van de opdracht, de eisen aan de opdracht, de te treffen voorbereidingen, de wijze van beoordeling inclusief de criteria, uitleg over het eindgesprek.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De deelnemer weet wat er van hem wordt verwacht en weet hoe de beoordeling verloopt.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 2 kerntaken, 7 werkprocessen, 1 Proeve van Bekwaamheid. Er is een handleiding voor de deelnemer aangeleverd, hierin staat het volgende aangegeven: de tijdsduur van de Proeve van Bekwaamheid, uitleg over het eindgesprek, uitleg over de opdrachten, inclusief een stappenplan, uitleg over de gang van zaken en de rollen van de examinatoren/beoordelaars, een voorbeeld logboek en uitleg over de beoordeling en informatie over wanneer men zakt of slaagt.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De deelnemer weet wat er van hem wordt verwacht en weet hoe de beoordeling verloopt.

Opmerking Deze Proeve van Bekwaamheid bevat een overzichtelijke handleiding voor de deelnemer. Een punt van kritiek is dat deze handleiding wel erg omvangrijk is (27 pagina's).

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 7 kerntaken, 49 werkprocessen, 1 Proeve van Bekwaamheid. In de Proeve van Bekwaamheid is een hoofdstuk Informatie deelnemer opgenomen, hierin is aangegeven welke prestatie de deelnemer moet leveren en de gang van zaken tijdens de Proeve van Bekwaamheid. De tijdsduur is niet opgenomen en de te behalen punten per opdracht en de cesuur zijn alleen in de beoordelaarsinstructie opgenomen.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie In de instructie aan de deelnemer is het volgende niet vermeld: de tijdsduur van de Proeve van Bekwaamheid, de te behalen punten per opdracht en de cesuur. Hierdoor is het voor de deelnemer niet duidelijk in welke tijd hij de Proeve van Bekwaamheid moet afronden en hoe de beoordeling verloopt.

Opmerking De instructie deelnemer zou iets meer in de taal van de deelnemer gesteld kunnen worden, het taalgebruik is wel erg formeel.

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 12 werkprocessen, 3 Proeves van Bekwaamheid. De Proeves van Bekwaamheid bestaan uit twee A4-tjes met daarop de opdracht en een beoordelingslijst, dit document is duidelijk bestemd voor de examinerator.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Er is geen instructie deelnemer aangeleverd. Hierdoor weet de deelnemer niet wat er van hem verwacht wordt en ook niet hoe de beoordeling verloopt. Ook in de Proeven zelf is hierover onvoldoende informatie opgenomen.

Opmerking Geen

5.4 Criterium 4.2: Afnamecondities

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden een examen moet worden afgenomen. De te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie zijn bekend voor de deelnemer en beoordelaar.

Toelichting

- Voorbereidingen: Voor de betrokkenen bij het examen is duidelijk wat zij moeten doen voorafgaand aan het toetsmoment/de aanvang van de beoordeling.
- Toegestane hulpmiddelen: Opsomming van die zaken die een deelnemer tijdens de toets mag gebruiken of juist niet mag gebruiken.
- Context/setting: De omschrijving van het geheel van omstandigheden waaronder de toets wordt afgenomen (bijvoorbeeld door middel van een concrete situatieomschrijving). Dit zorgt ervoor dat de deelnemer goed aan de opdracht kan voldoen en dat de beoordelaar aan de hand van de gestelde criteria kan beoordelen.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 15 werkprocessen, 2 Proeves van Bekwaamheid. De proeven van bekwaamheid bevatten een instructie deelnemer en een instructie beoordelaar. Hierin staat o.a. het volgende aangegeven: de te treffen voorbereidingen door de deelnemer, uitleg van de opdrachten zoals deze uitgevoerd moeten worden op het leerbedrijf, de eisen waaraan het leerbedrijf moet voldoen, gebruik materialen hulpmiddelen en duur van de proeven.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Deze examens bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden het examen moet worden afgenomen.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 5 kerntaken, 23 werkprocessen, binnenschoolse projecttoets en buitenschoolse projecttoets (BPV). De praktijktoets BPV betreft een stagebeoordeling. De documenten voor de toetsen bevatten een instructie voor de deelnemer, waarin duidelijk beschreven staat onder welke omstandigheden deze examens worden afgenomen.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De instelling heeft zowel voor de deelnemer als voor de beoordelaars duidelijke informatie verschaft over de afnamecondities van de toetsen.

Opmerking Geen

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1:

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 1 kerntaken, 10 werkprocessen. 4 kerntaken. Het aangeleverde materiaal bestaat uit 4 opdrachtkaarten en een beoordelingsformulier.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Het aangeleverde materiaal is incompleet, de volgende informatie wordt gemist: de te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie. Hierdoor is niet duidelijk of de deelnemer en de beoordelaar voldoende geïnformeerd worden over de omstandigheden waaronder het praktijkexamen wordt afgenomen.

Opmerking: Geef een duidelijke beschrijving van de afnamecondities voor de deelnemer en de beoordelaar.

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 1 kerntaken, 5 werkprocessen, portfolio. Het materiaal bevat stappenplan Proeve van Bekwaamheid, protocol bewijzen competenties, format middenkaderfunctionaris, er is echter niet of nauwelijks informatie aanwezig over de afnamecondities van het examen.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie In het aangeleverde materiaal ontbreekt een duidelijke beschrijving van de afnamecondities, zo is niet aangegeven: de te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen en de context c.q. de setting. Hierdoor is niet duidelijk of de deelnemer en de beoordelaar voldoende geïnformeerd worden over de omstandigheden waaronder het praktijkexamen wordt afgenomen.

Opmerking Geef een duidelijke beschrijving van de afnamecondities voor de deelnemer en de beoordelaar.

5.5 Criterium 4.3: Beoordelingsvoorschrift

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten zijn voorzien van een beoordelingsvoorschrift waaruit de beoordelaar duidelijk kan opmaken op grond waarvan een antwoord of prestatie van een deelnemer met een bepaalde (deel)score moet worden gewaardeerd. Er is beschreven hoe een zo objectief mogelijke beoordeling tot stand komt. Dit betekent dat het exameninstrumentarium de volgende zaken bevat:

- een inhoudelijk correct antwoordmodel of een beoordelingsschema (met beoordelingscriteria)
- een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten)
- een beschrijving van hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering
- een beoordelaarsinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van deelnemers beoordeeld moeten worden.

Toelichting⁵

- **Antwoordmodel:** Een opsomming van goede, soms van minder goede en foute antwoorden bij open of gesloten vragen.
- **Beoordelingsschema:** Een schema dat dient als richtlijn bij de beoordeling van antwoorden op opgaven waarbij geen eenduidig antwoordmodel op te stellen is. In het beoordelingschema worden criteria vermeld aan de hand waarvan het antwoord beoordeeld moet worden. Deze criteria kunnen zowel op de inhoud als op de structuur van het antwoord betrekking hebben.
- **Scoringsvoorschrift:** In het voorschrift wordt vermeld: de maximaal haalbare toetsscore en de scorepunten per vraag/opdracht, en eventueel nog de aftrekpunten of bonuspunten, een en ander afhankelijk van goede of gedeeltelijk goede antwoorden c.q. prestaties.
- **Beoordelaarsinstructie:** De beoordelingsinstructie heeft betrekking op zaken als: het geven van aanwijzingen aan de deelnemer tijdens de afname of beoordeling, het voortijdig beëindigen van een examen, het komen tot een eenduidige beoordeling in geval van 2 of meer beoordelaars.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Kwalificatie 90xxx, 1 kerntaak, 3 werkprocessen, 2 Proeves van Bekwaamheid, en een BPV-werkboek. Bij de twee Proeves van Bekwaamheid is een scorelijst gegeven met daarin criteria en een beschrijving welk gedrag tot

⁵ Bron: Cito (http://citogroep.nl/oenw/info/ttb/eind_fr.htm)

een beoordeling 'O' leidt en wel gedrag tot een beoordeling 'V' leidt. Er is aangegeven dat alle criteria met een 'V' beoordeeld moeten zijn. Verder is er een algemene paragraaf opgenomen voor de beoordelaar. Het BPV-werkboek bevat dezelfde systematiek, de criteria in het BPV moeten worden afgevinkt door de praktijkbeoordelaar.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Er wordt compleet en duidelijk informatie aan de beoordelaar verstrekt over hoe de beoordeling dient te geschieden en hoe de eindwaardering tot stand dient te komen.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 4 kerntaken, 26 competenties, 1 portfolio. Bij de onderdelen die in het portfolio moeten worden opgenomen is vermeld hoe deze beoordeeld dienen te worden. Verder bevat het portfolio een beoordelingslijst van de stage, deze bevat criteria en een norm per criterium. Er is aangegeven hoe de eindwaardering plaatsvindt, en er is een instructie beoordelaar aangeleverd welke algemene uitleg voor de beoordelaar bevat.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Er wordt compleet en duidelijk informatie aan de beoordelaar verstrekt over hoe de beoordeling dient te geschieden.

Opmerking Het is niet helemaal duidelijk of de stagebeoordelaar de algemene informatie over het beoordelen te zien krijgt.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 2 kerntaken, 15 werkprocessen, portfolio. Er is een beoordelingsformulier aanwezig voor één onderdeel, voor de overige onderdelen zijn geen beoordelingsformulieren aangeleverd. Op het aanwezige beoordelingsformulier is niet aangegeven wanneer een onderdeel, onvoldoende, voldoende of goed is.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Er ontbreken beoordelingsformulieren, verder is het aanwezige beoordelingsformulier niet compleet. Hierdoor wordt er aan de beoordelaar onvoldoende duidelijke informatie gegeven over hoe deze dient te beoordelen.

Opmerking: Stel beoordelingsformulieren op die aan de volgende eisen voldoen: een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten), een beschrijving van hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering en geef daarbij een beoordelaarsinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van deelnemers beoordeeld moeten worden.

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 17 werkprocessen, 3 Proeves van Bekwaamheid. Per Proeve van Bekwaamheid is een beoordelingsformulier aangeleverd, hierop staan de werkprocessen vermeld, welke door de beoordelaar afgevinkt moeten worden.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Op de beoordelingsformulieren staan de werkprocessen vermeld, dit zijn echter geen duidelijke criteria, bovendien ontbreekt hierbij een norm die aangeeft welke prestatie leidt tot een voldoende of onvoldoende beoordeling. Er is niet aangegeven bij welke beoordeling (hoeveel voldoende scores) de deelnemer slaagt voor de Proeve van Bekwaamheid. Er ontbreekt

een algemene instructie voor de beoordelaar. Samenvattend, er wordt er aan de beoordelaar onvoldoende duidelijke informatie gegeven over hoe deze dient te beoordelen.

Opmerking Geen